

Jedziemy na Łotwę!

zeszyt podróżnika

Co to jest zabytek?

To dzieło człowieka. Stara i cenna rzecz lub budowla. Cenna nie tylko dlatego, że dużo kosztuje, lecz także ze względu na to, że jest niezwykła, wyjątkowa. Dzięki niej możemy wiele się dowiedzieć o minionych czasach. To pamiątka przeszłości, którą chronimy, aby kolejne pokolenia ją zobaczyły i poznały. Widzieli ją Twoi dziadkowie, rodzice, a dzisiaj możesz podziwiać i Ty.

Co to są polonika?

To polskie zabytki, które można oglądać na całym świecie, bo Polacy mieszkali, pracowali i tworzyli w wielu miejscach, zostawiając po sobie mnóstwo ciekawych budowli, dokumentów, pamiątek...

Właścicielem notesu jest:

Imię

Nazwisko

Wiek

Kolor oczu

Ulubiony miesiąc

Ulubiona potrawa

Ulubione miejsce na Ziemi

Przyjaciele

Czy wiesz, jak wyglądają mapy

Polski i Łotwy?

Oba kraje leżą nad Morzem Bałtyckim
i choć obecnie nie graniczą ze sobą,
to łączy je wspólna historia.

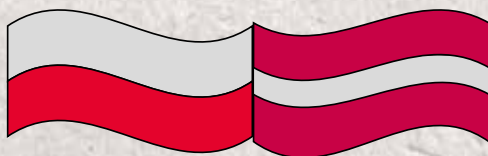
Stolicą Polski jest

Warszawa

Stolicą Łotwy jest

Ryga

A tak wyglądają flagi

Znajdź i pokoloruj teren
Polski i Łotwy

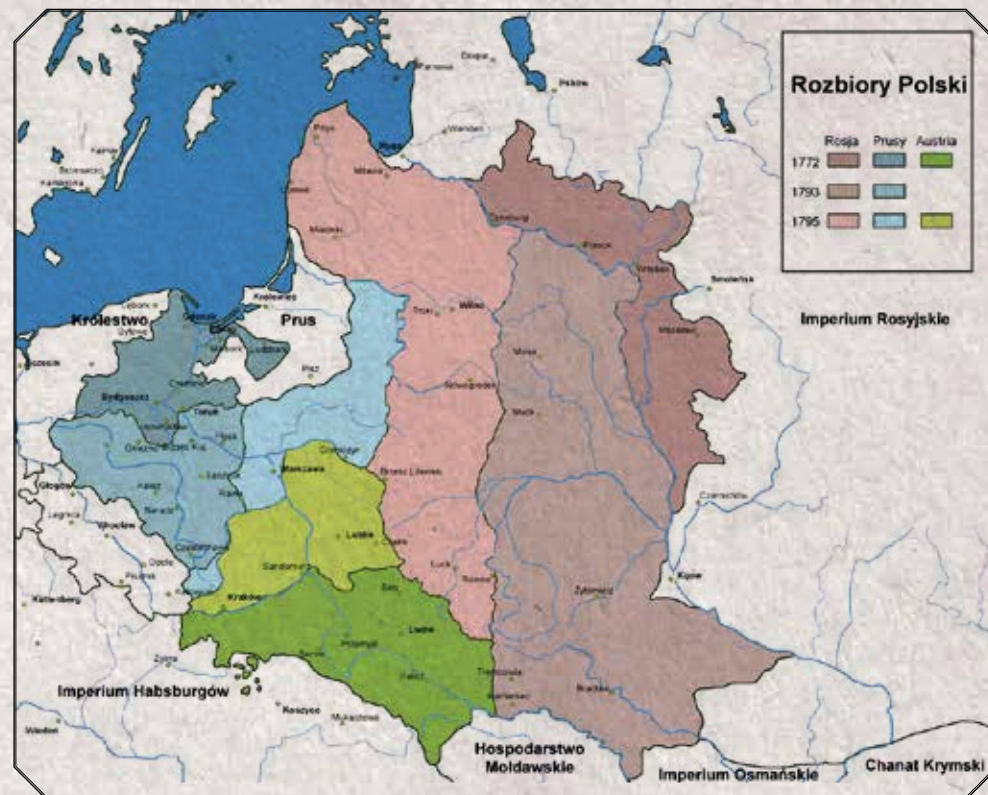
https://pl.wikipedia.org/wiki/Rzeczpospolita_Obojga_Narod%C3%B3w#/media/Plik:Rzeczpospolita_Obojga_Narod%C3%B3w_1635.svg

W dawnych czasach

istniało państwo, które nazywano Rzeczpospolitą Obojga Narodów.
Jego tereny obecnie wchodzą w skład kilku państw, a przede wszystkim

Polski, Litwy, Łotwy, Ukrainy, Białorusi i Rosji.

W mniejszej części także **Estonii, Słowacji i Mołdawii.**

https://pl.wikipedia.org/wiki/Rozbiory_Polski#/media/Plik:Rzeczpospolita_Rozbiory.svg

A czy wiesz, co to były rozbiory Polski?

To był czas, gdy Rzeczpospolita na **123 lata**
zniknęła z mapy Europy, a jej teren zajęły
trzy sąsiednie państwa: **Rosja, Prusy (dziś: Niemcy)**
i Austria.

Polacy starali się odzyskać wolność
i od nowa stworzyć państwo polskie.
Czy wiesz, że jedną z osób, które
z bronią w ręku walczyły o wolną
Polskę, była młoda kobieta?
Nazywała się

Emilia Plater

Była ona bohaterką powstania, które
wybuchło 29 listopada 1830 r. – dla-
tego nazywane jest listopadowym.

→
Emilia Plater
na czele
kosynierów
w 1831 r.,
obraz
Jana
Bogumiła
Rosena

Emilia Plater była Polką, ale jej rodzina miała też niemieckich przodków. Urodziła się w Wilnie (obecnie to stolica Litwy), a wychowała w pałacu w Liksnie, miejscowości położonej na terenie dzisiejszej Łotwy. Te ziemie były kiedyś częścią Rzeczypospolitej i nazywano je Inflantami Polskimi, a dziś noszą nazwę Łatgalia.

Nie mamy pewności, jak naprawdę wyglądała Emilia Plater. Podobno podczas powstania nosiła męski strój i tak często przedstawiali ją artyści.

Tak wyglądał pałac w Liksnie – niestety został zniszczony podczas wojny

A jak ty wyobrażasz sobie Emilię?
A może pokolorujesz jej portret?
Wiemy, że miała błękitne oczy.

W Inflantach Polskich, czyli w Łatgalii, jest wiele ciekawych zabytków i piękna przyroda – rzeka Dźwina, jeziora, wspaniałe lasy.

Warto pojechać na wycieczkę do Krastawia nad Dźwiną. W okolicach tego miasta rzeka pięknie meandruje. To trudne słowo oznacza, że rzeka malowniczo się wygina i skręca, dzięki temu chętnie wykorzystują ją miłośnicy sportów wodnych, np. kajakarze.

Zabawa!

Zaproś do wspólnej zabawy przyjaciół. Wyobraźcie sobie, że przez Wasze podwórko lub pokój przepływa kręta, rwąca i długa rzeka. Narysujcie kredą linię, a jeśli jesteście w domu, to ułóżcie tasiemkę, wstążkę lub sznurek w kształt krętej rzeki. Wokół niej rozłóżcie np. kawałki materiału lub małe poduszki, które będą udawać kamienie, po których trzeba przejść tak, by nie dotknąć rzeki. Ułóżcie je w taki sposób, by przejście nie było zbyt łatwe. Za dotknięcie rzeki otrzymuje się punkt karny. Po każdym przejściu zawodników zmieniajcie miejsca „kamieni”. Wygrywa ten, kto zbierze najmniej punktów karnych.

Fot. Rada Ochrony Przyrody Łotwy

A wiecie, że możecie podróżować po Łatgalii nie ruszając się z domu?

Czytając książkę **Inflancki konik, czyli podróż z panem Gustawem** możecie poznawać jej zabytki i słynnych mieszkańców razem z jej wielkim znawcą i jego koniem.

Czy wiecie kto to?

s. 16

konserwacja

W przerwie kajakowej wyprawy warto obejrzeć zabytki **Kraśławia** – pałac rodziny Platerów i ufundowany przez nich kościół św. Ludwika. W świątyni tej można zobaczyć ogromny obraz namalowany przez uczniów słynnego polskiego malarza **Jana Matejki**. Mistrz najpierw wykonał szkic, a inni malarze dokończyli jego pracę. Malowidło przedstawia króla Ludwika Świętego, Obraz był bardzo zniszczony i kilka lat temu uratowali go polscy konserwatorzy zabytków.

fot. Dorota
Janiszewska-Jakubiak

A czy pamiętasz, kim jest konserwator?

Konserwator to osoba, która dba o zabytki tak, aby jak najdłużej zachowały swoje piękno oraz przywraca zniszczonym zabytkom dawną świetność.

Czy masz ochotę na coś słodkiego i smacznego?
To przepis z Łatgalii czyli dawnych Inflant Polskich.
Poproś kogoś dorosłego o pomoc
w przygotowaniu.

Asuszki po łatgalsku

1 kg białego twarogu
ziarnistego
(tłusty lub półtłusty)
1 szklanka mąki
1-2 jaja
1-2 łyżki cukru (do smaku)
1/4 łyżeczki soli
cukier wanilinowy
lub naturalna wanilia
masło do smażenia
200 ml (1 szklanka) słodkiej
śmietany
Listki mięty lub konfitury,
lub świeże owoce
(maliny, jagody, truskawki,
poziomki)

Wykonanie:

Do miski włożyć twaróg, mąkę, jaja, cukier i cukier wanilinowy lub naturalną wanilię

Wyrobić (mikserem) na gładką i spójną masę.

Ręcznie uformować z ciasta niewielkie, lekko spłaszczone „buteczki”. Smażyć kilka minut na klarowanym maśle. Następnie polać lekko postudzoną śmietaną i chwilę podgrzewać.

Przełożyć na talerz, dodać jako dekorację i do smaku np. liście mięty, łyżeczkę konfitur lub trochę świeżych owoców.

O Inflantach Polskich możesz znaleźć dużo informacji w książkach Gustawa Manteuffla:

Gustaw Manteuffel
(czytamy Mantojfel)

Na pewno zauważyliście, że ten polski pisarz i historyk nosił nazwisko, które brzmi jak słowo z obcego języka.

To dlatego, że niektórzy przodkowie Gustawa pochodzili z rodzin wywodzących się z Niemiec.

Gustaw Manteuffel urodził się w Inflantach Polskich, w miejscowości Drycany. Przez wiele lat mieszkał w Rydze, która teraz jest stolicą Łotwy. Był autorem książek o historii tego miasta i jego zabytków.

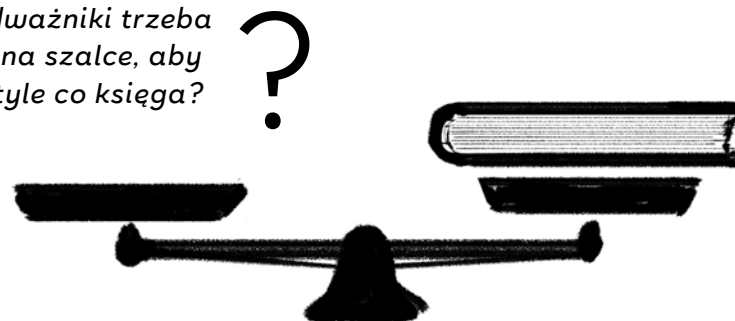
*Ta wspaniała księga
waży 35 kg!*

Czy wiesz, że Gustaw Manteuffel przygotował wspaniałą księgę, w której znalazły się piękne ilustracje z postaciami historycznymi, zamkami, pałacami, kościołami, widokami miast i krajobrazami z terenu Łotwy? Ta cenna księga nosi tytuł w języku łacińskim „Terra Mariana”, czyli „Ziemia Maryi”, i opowiada o historii religii chrześcijańskiej, która na tych ziemiach pojawiła się wraz z rycerzami z niemieckiego zakonu kawalerów mieczowych.

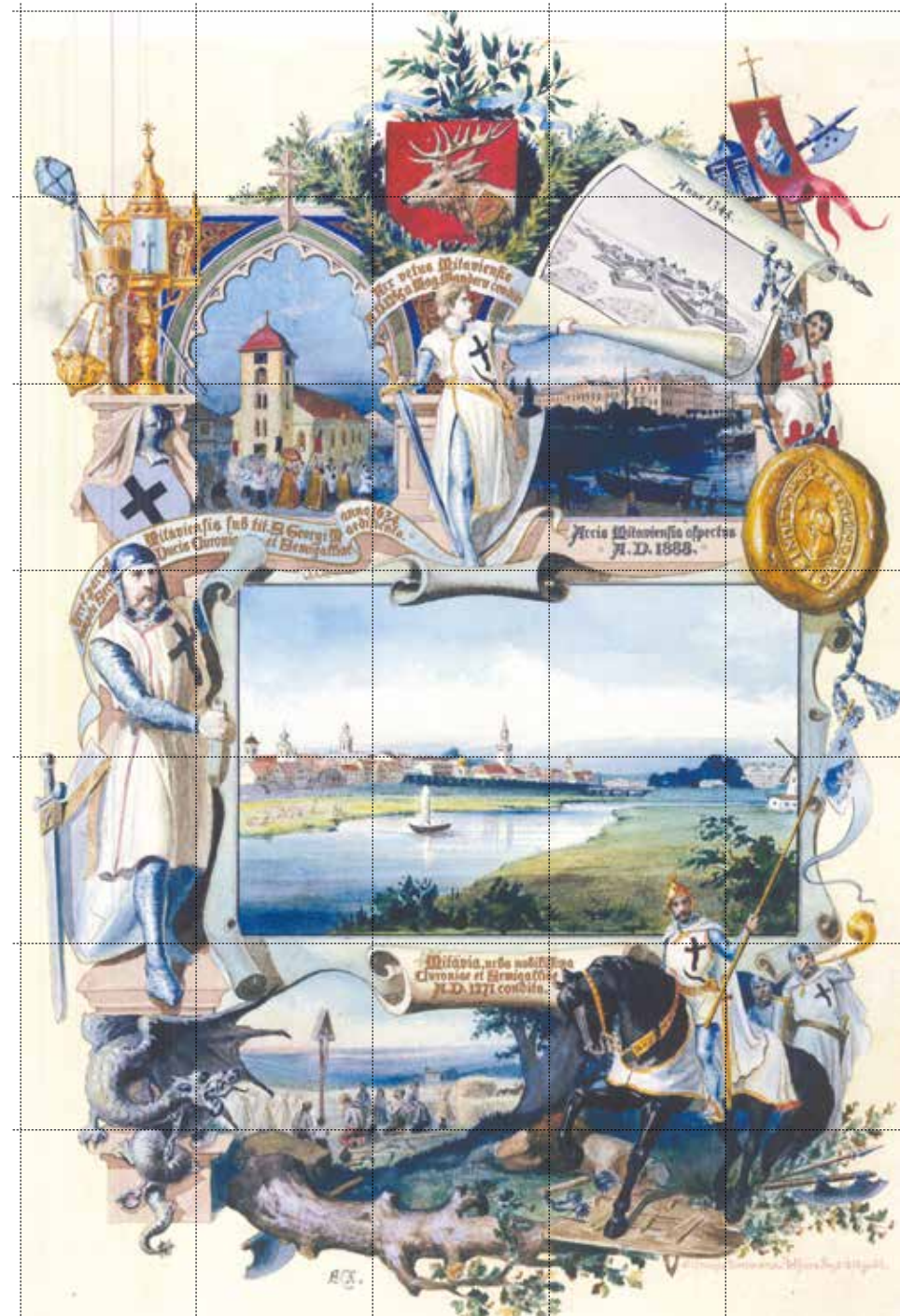

Ta księga znajduje się w Bibliotece Watykańskiej, ponieważ została podarowana papieżowi Leonowi XIII.

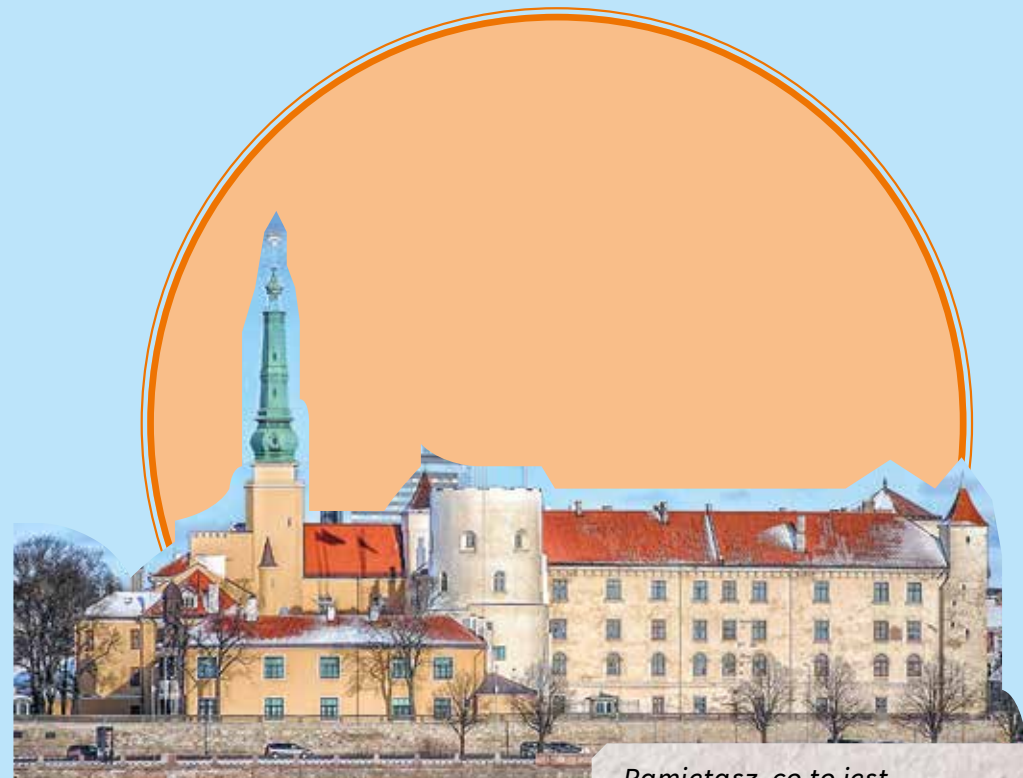
*Jakie odważniki trzeba
położyć na szalce, aby
ważyły tyle co księga?*

Rozetnij układankę
po liniach przerywanych
i ułóż puzzle

Karta z rycerzami i widokiem łotewskiego miasta Jelgawa, które kiedyś nosiło nazwę Mitawa
(kartę namalował Artur Baumanis w 1888 r. do książki „Terra Mariana”)

Pamiętasz, co to jest

zabytek?

s. 2

Ryga to piękne miasto położone nad rzeką Dźwiną. W najstarszej części miasta znajduje się zamek. Został wybudowany przez rycerzy zakonnych, ale później był rezydencją namiestnika króla Polski.

W 1582 r. Rygę odwiedził sam król Stefan Batory. Później Rygę zajęli Szwedzi, a następnie Rosjanie. Teraz zamek jest siedzibą prezydenta Łotwy.

Czy wiesz, co to jest

mennica?

To miejsce, w którym są wytwarzane (czyli bite) monety.

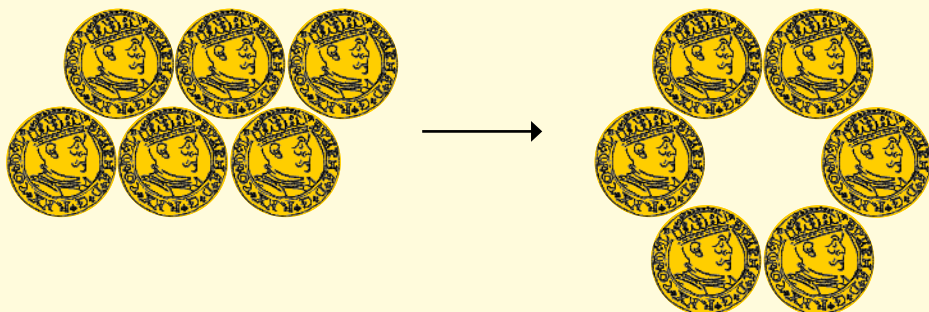

Dukat z 1585 r.

W 1584 roku zorganizowano w Rydze mennicę i przystąpiono do bicia złotych dukatów, na których przedstawiono króla Stefana Batorego.

Łamigłóвка z monetami

Przekształć jeden ułożony wzór w drugi w 3 ruchach. Każda moneta po przesunięciu musi dotykać dwóch innych monet. Można przesuwać tylko jedną monetę w jednym ruchu i nie można przeskakiwać nad innymi.

Styl secesyjny

Ryga słynie również z budynków ozdobionych niezwyklejmi dekoracjami. O takich dekoracjach – złożonych z falujących elementów, pełnych niezwyklej roślin, zwierząt i tajemniczych postaci – mówimy, że wykonano je w stylu secesyjnym.

A jak Ty wyobrażasz sobie dekoracje, które mogłyby ozdobić ścianę lub dach domu?

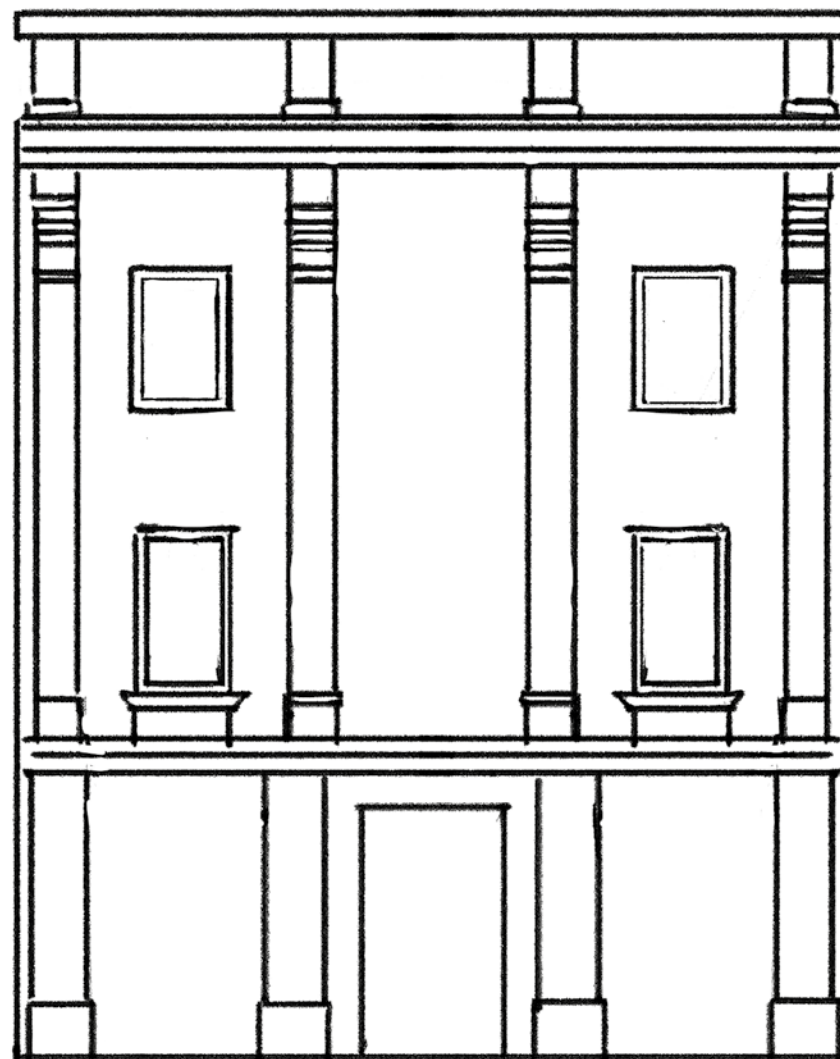

Koci Dom

A czy wiesz, że Ryga słynie również z tego, że mieszka tam mnóstwo kotów. Zdarzało się, że przybywały na statkach przyplływających do Rygi rzeką Dźwiną. W Rydze jest nawet **Koci Dom** inaczej zwany Domem Czarnych Kotów. To budynek ozdobiony dwoma rzeźbami czarnych kotów z wygiętymi grzbietami i uniesionymi ogonami.

W budynku obok Kociego Domu była Wielka Gildia (czyli rodzaj klubu, w którym spotykali się przemysłowcy), do której nie chciano przyjąć właściciela sąsiedniego budynku. Ten, by się zemścić, ustawił na dachu rzeźby kotów, które początkowo obrócił ogonami w stronę gildii. Był to gest bardzo obraźliwy, nawiązujący do powiedzenia „pocałujcie mnie pod ogon”. Po wielu awanturach właściciel domu ostatecznie obrócił rzeźby kotów tak, by miały łebki skierowane w stronę Wielkiej Gildii.

fot. Aleksandra Jakubiak

W Rydze miał swoją pracownię polski architekt Florian Wyganowski. Zaprojektował wiele domów i kościołów. Niektóre z nich znajdują się w Rydze – np. kościół pod wezwaniem św. Franciszka, który powstał dzięki polskim rodzinom mieszkającym w Rydze. To one przekazały pieniądze na budowę tego wspaniałego budynku.

Ozdobą tego kościoła są piękne witraże, czyli kolorowe dekoracje okien, wykonane z kawałków szkła połączonych przy pomocy metalu. Najpiękniej wyglądają, gdy przenika przez nie światło słoneczne.

Czy wiesz, że te witraże wykonano aż w Warszawie? Musiały pokonać około 700 km drogi do Rygi w czasach, gdy nie używano jeszcze samochodów ani samolotów!

Kiedy przyjrzesz się jednemu z witraży, który przedstawia świętego Wojciecha, znajdziesz tam napis w języku polskim z nazwą pracowni, w której wykonano tę piękną dekorację okna. Ta pracownia nosiła nazwę „Zakład Świętego Łukasza”.

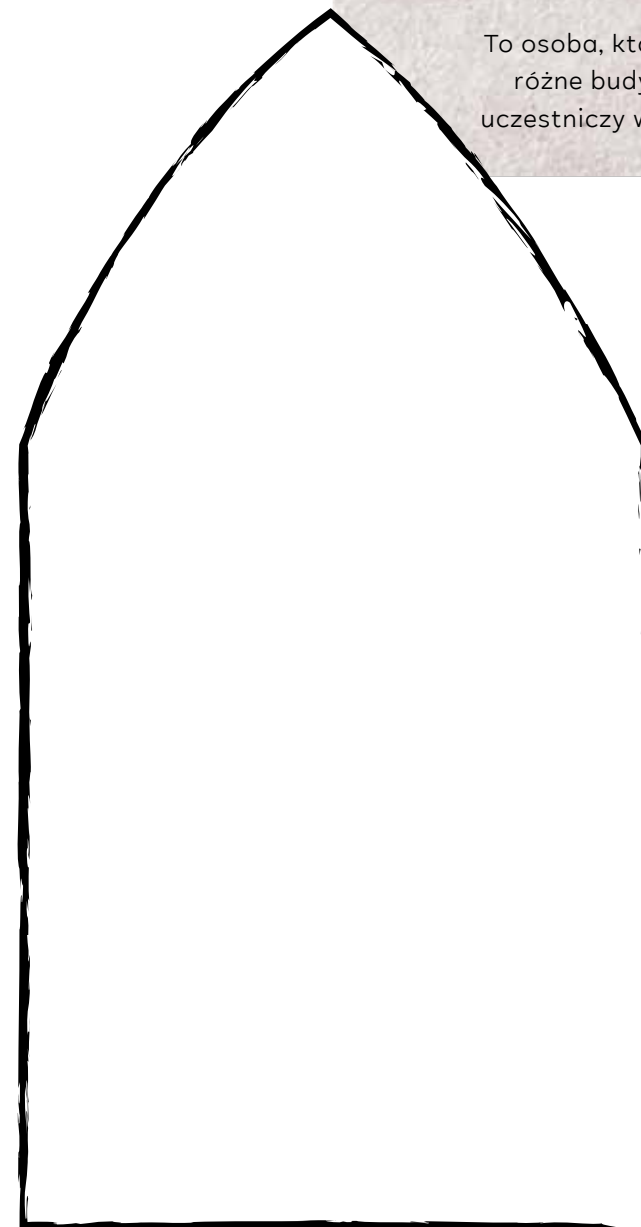
fot. Aleksandra Jakubiak

A może chciałbyś zaprojektować własny witraż?

Czy wiesz, kim jest

ARCHITEKT?

To osoba, która projektuje różne budynki, a później uczestniczy w ich budowie.

POLITECHNIKA RYSKA

Florian Wyganowski ukończył studia na Politechnice Ryskiej. W czasach gdy Polski nie było na mapie, wielu Polaków uczyło się właśnie w Rydze. Na tej uczelni mogły też działać organizacje studenckie. Polacy założyli „Arkonie” i „Welecję”

Barwy Welecji to: zielony, srebrny, niebieski. Zielony kolor oznaczał nadzieję, srebrny – prawdę, a niebieski – przyjaźń. Znanym członkiem Welecji był prezydent Polski Ignacy Mościcki.

Kolory Arkonii to: granat – wierność ideałom, biel – prawda, zieleń – nadzieja (przed wszystkim na odzyskanie niepodległości, bo Polski nie było wtedy na mapie). Do Arkonii należał polski generał Władysław Anders – zwycięzca spod Monte Cassino.

Polo i Nika, niezwykli bohaterowie filmu podróżujący w czasie i przestrzeni, byli także w Rydze! Zwiedzili Politechnikę Ryską, poznali jej najstojniejszych absolwentów i dowiedzieli się, jakie znaczenie mają tajemnicze „cyrkle”. Ty też możesz obejrzeć ten film pt. „Polo i Nika. Ryska awantura” w internecie: <https://polonika.pl/programy/programy-strategiczne/popularyzacja/multimedia/filmy/filmy-dla-dzieci-777888109/polo-i-nika-ryska-awantura>

A czy wiesz, że studenci, którzy źle się zachowywali i wszczynali awantury, mogli być ukarani zamknięciem na kilka dni o chlebie i wodzie w pomieszczeniu, nazywanym karcerem.

Niektórzy studenci, przebywający w karcerze, pozostawili na ścianach rysunki i napisy. Kilka lat temu zostały one uratowane przez polskich konserwatorów zabytków, którzy je odnowili i zabezpieczyli. Wśród studenckich rysunków najbardziej wyróżnia się

wielki kościotrup.

fot. Dorota Janiszewska-Jakubiak

Dzisiaj takie obrazki i napisy na ścianach nazywamy:

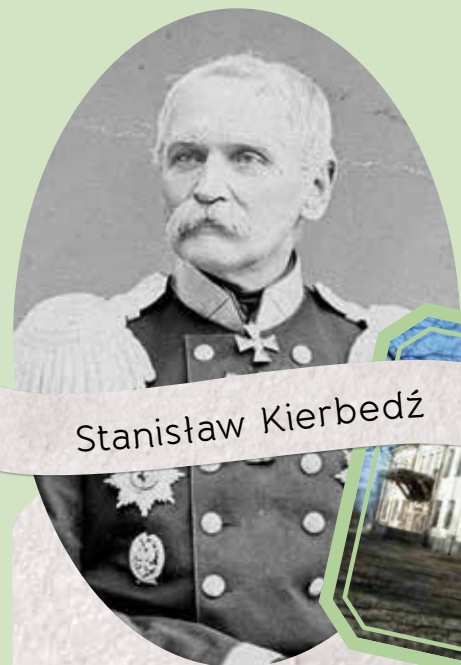

f + f

+ i

~~z~~ ~~o~~

Stanisław Kierbedź

Pałac w Rybiniszkach niestety
jest dość zniszczony

Zwiedzając Łotwę, warto odwiedzić dwa
ciekawe miejsca:

Rybiniszki i Dłużniewo.

Te dwory należały do inżyniera Stanisława Kierbedzia
i jego córki Eugenii, która opiekowała się młodymi war-
szawskimi artystami i zapraszała ich do Rybiniszek
i Dłużniewa.

Tam organizowano plenery malarskie.

Co to jest

plener?

To znaczy, że artysta maluje pod gołym
niebem, a tematem jego pracy najczęściej
jest przyroda, wiejskie domy lub piękne
budowle, parki i ogrody.

*A może spróbujesz zabawić się w artystę
na plenerze malarskim i pokolorujesz ten
widoczek z pałacikiem w Dłużniewie?*

Inżynier Stanisław Kierbedź projektował mosty. Niestety piękny most Kierbedzia w Warszawie został zniszczony podczas wojny, ale na starych fotografiach możemy zobaczyć, jak wyglądał. Most znalazł się również na obrazie Aleksandra Gieryskiego „Piaskarze” (Muzeum Narodowe w Warszawie).

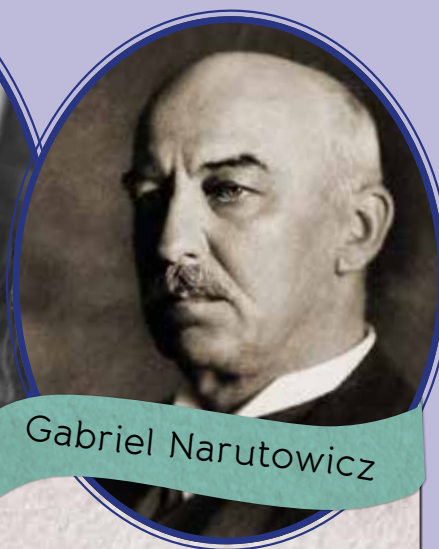
A może spróbujesz sam zaprojektować most?

Jak widzisz, wiele łączy Polskę i Łotwę. Kiedy w 1918 roku Polska znowu stała się wolnym krajem, to w tym samym roku powstała Łotwa. Oba kraje obchodzą święto Niepodległości w listopadzie – Polska 11 listopada, a Łotwa 18 listopada.

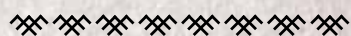
Ignacy Mościcki

Gabriel Narutowicz

Warto zapamiętać, że Gabriel Narutowicz, pierwszy prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, jako młody człowiek uczył się w szkole w Lipawie – dziś to portowe łotewskie miasto nazywa się Liepāja. Prezydentem Polski został także Ignacy Mościcki, który studiował na Politechnice Ryskiej.

Słowniczek

Polskie i łotewskie nazwy miejscowości często się różnią:

Riebiņi – Rybiniszki

Lūznava – Dłużniewo

Krāslava – Krastaw

Liepāja – Lipawa

Rīga – Ryga

Līksna – Liksna

Dricāni – Drycany

Wydawca

Badamy/chronimy/popularyzujemy
polskie dziedzictwo kulturowe za granicą
www.polonika.pl

Znajdź nas:

Ambasada
Rzeczypospolitej Polskiej
w Rydze

Instytucja nadzorująca:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Opracowanie merytoryczne:

Dorota Janiszewska-Jakubiak, Magdalena Gutowska

Redakcja: Renata Gajowiak

Druk: Edit

© Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego
za Granicą POLONIKA, 2021

© Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej na Łotwie, 2021

Łotwa słynie z tkanin i pięknych wzorów!

Wykorzystuje się je jako
ozdoby na rzeczach, które
używane są na co dzień,
np. na rękawiczkach.

